

Sygn. akt: I C 758/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
Protokolant:	p.o. sekretarza sądowego Karolina Tyc

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 grudnia 2022 r. w O.

sprawy z powództwa A. W. i G. W.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę ewentualnie o zapłatę,

I. ustala, że nieważna jest umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 28 marca 2008r. pomiędzy powodami A. W. i G. W. a (...) Bankiem S.A. z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów A. W. i G. W. kwotę 70.118,66 PLN (siedemdziesiąt tysięcy sto osiemnaście 66/100) złotych oraz 14.799,03 CHF (czternaście tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt dziewięć 03/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 sierpnia 2020 r. do dnia 4 września 2020r., za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kwoty 165 000,00 (sto sześćdziesiąt pięć tysięcy) złotych;

III. w pozostałym zakresie powództwo o zapłatę oddala;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 7.824,38 (siedem tysięcy osiemset dwadzieścia cztery 38/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 5.434,00 (pięć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 758/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 20 grudnia 2019 r. (data nadania) powodowie A. W. i G. W. wnieśli o ustalenie, że umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 28 marca 2008 r. między powodami, a (...) Bankiem S.A z siedzibą w W. (aktualnie (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.) jest nieważna.

Ewentualnie powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów kwoty 51.045,30 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 2 lipca 2019 r. do dnia zapłaty z tytułu nadpłaconych rat kredytu w związku z uznaniem postanowień umowy za niedozwolone, a zatem bezskuteczne wobec

kredytobiorcy. Powodowie wnieśli nadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa wg norm przepisanych.

Pismem z dnia 26 sierpnia 2020 r. powodowie rozszerzyli powództwo, w ten sposób, że ostatecznie wnieśli o:

1. ustalenie, że umowa kredytu zawarta w dniu 28 marca 2008 r. pomiędzy powodami a (...) Bankiem S.A z siedzibą w W. (aktualnie (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.) jest nieważna,

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 70.118,66 zł oraz kwoty 15.870,80 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od wskazanych kwot od dnia 27 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty w związku z ustaleniem nieważności umowy kredytu zawartej w dniu 28 marca 2008 r.

ewentualnie:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 59.935,55 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 51.045,30 zł od dnia 2 lipca 2019 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 8.890,25 zł od dnia 27 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty w związku z uznaniem postanowień umowy za niedozwolone, a zatem bezskuteczne wobec kredytobiorców.

W uzasadnieniu podali, że istotą sporu w niniejszej sprawie jest zawarcie w treści umowy postanowień niedozwolonych tj. § 2 ust. 1, § 2 ust. 2 i 3, § 4 ust. 1a Umowy kredytu.

Powodowie wskazali, że przed zawarciem umowy nie byli szczegółowo informowani o ryzyku związanym z możliwością zmiany kursu CHF. Pozwany zapewniał ich o stabilności kursu CHF. Nie wyjaśniono im także sposobu ustalania kursów CHF na potrzeby indeksacji kwoty kredytu w związku z jego wypłatą ani na potrzeby jego spłaty. Umowa kredytu została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez Bank. Postanowienia umowy dotyczące mechanizmu waloryzacji nie były indywidualnie uzgadniane między stronami. Kurs kupna i sprzedaży CHF ustalał bank i publikował je w Tabeli.

W ocenie powodów abuzywność spornych postanowień umowy przejawia się w ten sposób, że:

- postanowienia te nie odwoływały się do obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie miała wpływu, lecz pozwalały wyłącznie pozwanemu na określenie wartości wedle swojej woli/wyboru,
- bank mógł jednostronnie, a przy tym w sposób wiążący dla kredytobiorcy, dokonywać zmian „Tabeli Bankowej”, wg której obliczana była wysokość zobowiązania strony powodowej, a zatem pozwany mógł samodzielnie wpływać na wysokość jej świadczenia,
- umowa kredytowa nie określała szczegółowego sposobu ustalania kursu CHF, kredytobiorca był zdany na wartości wynikające, które nie spełniały warunku transparentności,
- umowa kredytu nie przedstawiała w sposób przejrzysty konkretnych działań mechanizmu waluty CHF, tak by kredytobiorca był w stanie samodzielnie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z umowy konsekwencje ekonomiczne,
- umowa nie dawała kredytobiorcy żadnego instrumentu pozwalającego bronić się przed decyzjami banku w zakresie wyznaczanego kursu CHF, czy też weryfikować ich,
- ponadto pozwany uwzględniał inny kurs CHF przy przeliczaniu wartości wypłacanego kredytu (kurs kupna) i inny przy obliczaniu wartości raty spłaty kredytu (kurs sprzedaży), a kredytobiorca był obciążany dodatkową płatnością na rzecz banku stanowiącą różnicę między kursem kupna i kursem sprzedaży CHF (tzw. spread)

Zdaniem powodów umowa jest sprzeczna z przepisami prawa: kodeksem cywilnym i Prawem bankowym, a także sprzeczna z zasadami współżycia społecznego i rażąco naruszają interesy kredytobiorców – konsumentów.

Zdaniem powodów, nie jest możliwym utrzymanie w mocy umowy, po wyeliminowaniu z jej treści kwestionowanych postanowień.

(pozew k. 4-12v., rozszerzenie powództwa k. 276-279)

Pozwany (...) **Bank (...) S.A. z siedzibą w W.** wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

Pozwany zaprzeczył wszelkim twierdzeniom i okolicznościom wskazanym przez powodów w pozwie, za wyjątkiem tych wyraźnie przyznanych. W szczególności zaprzeczył, że: umowa kredytu miałaby być nieważna, jak również, że zawarte w umowie kredytu klauzule waloryzujące oraz odwołujące się do tabeli kursowych miałyby mieć charakter abuzywny, kredytobiorcy nie zostali odpowiednio poinformowani przez Bank przed zawarciem umowy oraz, że nie mieli wpływu na wybór rodzaju kredytu oraz treść Umowy kredytu. Zaprzeczył, że jest zobowiązany do zapłaty względem powodów jakichkolwiek kwot z tytułu świadczenia nienależnego w tym w szczególności jakichkolwiek należności dochodzonych pozwem i zaprzeczył w całości wszelkim przedstawionym przez powodów wyliczeniom. Pozwany wskazał na bezpodstawność zarzutu naruszenia dobrych obyczajów, zasad współżycia społecznego oraz rażącego naruszenia interesów powodów. Zdaniem pozwanego brak było dowolności w ustalaniu kursów walutowych przez Bank oraz brak jest podstaw do wyeliminowania z umowy kredytu mechanizmu indeksacji. Udzielony kredyt nie powinien być traktowany jako kredyt w PLN.

Nadto pozwany z ostrożności procesowej podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powodów, z uwagi na upływ terminów, o których mowa w art. 118 k.c. tj. odpowiednio, 6 lat – dla roszczenia głównego i 3 lata – dla roszczeń o świadczenie okresowe.

(odpowiedź na pozew k. 30-66)

W odpowiedzi na rozszerzenie powództwa pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko. Na wypadek uwzględnienia powództwa pozwany odniósł zarzut potrącenia co do kwoty 223.728,86 zł, zaś w przypadku nieuwzględnienia zarzutu potrącenia pozwany zgłosił zarzut zatrzymania wymienionej kwoty. Pozwany wskazał, że zgłoszona kwota obejmuje kwotę kapitału kredytu wypłaconego powodom w wysokości 165.000 zł oraz kwotę 58.728,86 zł stanowiącej roszczenia pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału.

(pismo pozwanego z 31 sierpnia 2020 r. k. 283-413)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) Bank (...) S.A. w W. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. w W..

(bezsporne)

W dniu 28 marca 2008 r. powodowie jako konsumenci zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku (...) S.A. z siedzibą w W. – umowę o kredyt na cele mieszkaniowe (...) nr (...). Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 165.000,00 zł, jak określono „denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF” na okres 360 miesięcy od dnia zawarcia umowy do dnia 10 marca 2038 r. (§ 2 ust. 1 umowy).

(dowód: umowa kredytu k. 16-17).

Zawarta przez strony umowa zawierała następujące postanowienia:

- kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu zostanie określona według kursu kupna dewiz dla wyżej wymienionej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu (§ 2 ust. 2),

- o wysokości wykorzystanego kredytu denominowanego (waloryzowanego) wyrażonej w walucie CHF, wysokości odsetek w okresie karencji oraz wysokości rat kapitałowo-odsetkowych w wyżej wymienionej walucie Bank poinformuje kredytobiorcę w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykorzystania kredytu na zasadach (...) (§ 2 ust. 3),
- kredyt wykorzystywany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu wykorzystania kredytu (§ 4 ust. 1 a),
- wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określona jest w CHF. Spłata rat kapitałowo-odsetkowych dokonywana jest w złotych po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty (§ 9 ust. 2),
- wysokość należnych odsetek określona jest CHF. Spłata należnych odsetek dokonywana jest w złotych po uprzednim przeliczeniu należnych odsetek według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty (§ 9 ust. 6),

W celu spłaty, kredytobiorca upoważnił bank do obciążania/składania dyspozycji przelewu środków z rachunku prowadzonego przez bank dla kredytobiorców (§ 9 ust. 7).

Oprocentowanie kredytu określono jako zmienne i stanowiące sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży w wysokości 2,25 punktów procentowych (§ 8 ust. 1 umowy).

W dniu zawarcia umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 5,05% w stosunku rocznym i było równe stawce odniesienia, którą była stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku, z ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc zawarcia umowy publikowana na stronie serwisu (...), powiększonej o marżę Banku (§ 8 ust. 2).

W umowie nie zdefiniowano kursów kupna i sprzedaży dewiz, ani nie wskazano, jak ustalana jest tabela, z której miały one wynikać.

(dowód: umowa kredytu k. 16-17)

W dniu 04.11.2014r. powodowie zawarli z Bankiem (...) S.A., następcą prawnym (...) Bank S.A., aneks do umowy kredytu, mocą którego do umowy został dodany, m.in. §9a, zgodnie z którym wysokość obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz Bank ustalał w oparciu o kurs średni Banku. Kursy te publikowane były w Tabeli kursów banku. Z kolei kurs średni banku ustalany był jako średni kurs walutowy poszczególnych walut na rynku międzybankowym, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i sprzedaży danej waluty, oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego, obliczany w oparciu o aktualny w chwili publikacji Tabeli kurs kupna oraz kurs sprzedaży zgodnie z wzorem: $(\text{kurs kupna} + \text{kurs sprzedaży})/2$. Kursy walutowe na rynku międzybankowym dla poszczególnych walut są prezentowane na stronie internetowej (...). Wartość kursu średniego Banku publikowanego w Tabeli, może odbiegać o nie więcej niż 1% od kursów prezentowanych na stronie internetowej (...). Jeśli z jakiegokolwiek przyczyny kursy walutowe na stronie (...) przestaną być dostępne, bank miał powiadomić kredytobiorcę i przekazać informację o innym źródle danych, które będzie prezentować kurs na rynku międzybankowym (§9a ust. 1,2,3 – pkt 4 aneksu – k. 17v-18). W §9a ust. 4 zawarta była także informacja, że publikowany w Tabeli kursów spread walutowy jest to różnica między kursem sprzedaży dewiz a kursem kupna dewiz. W §9a ust. 5 wskazano, że kurs kupna dewiz liczony jest wg wzoru $(\text{kurs średni Banku} - \text{połowa spreadu walutowego publikowanego w Tabeli kursów banku})$, a kurs sprzedaży dewiz liczony jest wg wzoru $(\text{kurs średni Banku} + \text{połowa spreadu walutowego})$. Zgodnie z §9a ust. 6 procentowy spread walutowy jest to spread walutowy podzielony przez kurs średni Banku wyrażony w punktach procentowych. Jednocześnie, zgodnie z §9a ust. 7 bank mógł zmienić wysokość procentowego spreadu walutowego, jeżeli kurs średni NBP dał jednej z 4 podstawowych walut, tj. EUR, USD, GBP, CHF ulegnie zmianie o co najmniej 5% w stosunku do jego wartości z dnia poprzedniej zmiany, z tym, że: a) bank może dokonać podwyżki spreadu o wartość nie większą niż 0,1 punktu procentowego za każdy 1% spadku kursu i

jednocześnie nie wcześniej niż po upływie miesiąca od poprzedniego podwyższenia wysokości spreadu; b) Bank może również obniżyć wysokość procentowego spreadu walutowego niezależnie od zmiany wartości kursów walut.

Informacje o wysokościach obowiązujących kursów kupna i sprzedaży dewiz i średniego kursu banku miały być dostępne w oddziałach Banku, stronie internetowej i usługach bankowości elektronicznej, natomiast co do zmiany wysokości procesowego spreadu walutowego na stronie internetowej Banku.

Ustalono także, że na dzień sporządzenia aneksu, tj. 03.11.2014r., procentowy spread walutowy dla waluty CHF wynosi 7% (§9a ust. 10 – pkt 4 aneksu – k. 18).

(dowód: aneks – k. 17v-18)

Kredyt uruchomiono jednorazowo w dniu 7 kwietnia 2008 r. w kwocie 165.000,00 zł, która po przeliczeniu w dniu uruchomienia kredytu zgodnie z umową, na walutę, w której kredyt był denominowany (waloryzowany), stanowiła równowartość 77.933,12 CHF - kurs– uruchomienia 2,1172.

(dowód: zaświadczenie k. 19)

W okresie od 7 kwietnia 2008 r. do 10 lutego 2020 r. powodowie dokonali wpłat na pokrycie rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości 70.778,66 PLN oraz 14.799,03 CHF.

Różnica między wysokością rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych przez powoda na rzecz pozwanego na podstawie umowy kredytu z dnia 28 marca 2008 r. nr (...), a wysokością rat kapitałowo-odsetkowych, które by były należne pozwanemu przy założeniu, że kwotą kredytu podlegającą spłacie jest kwotą udostępnioną powodom w PLN i jego spłata wyrażona byłaby w PLN (bez przeliczenia CHF-PLN-CHF) z uwzględnieniem oprocentowania kredytu i pozostałych warunków wynikających z umowy w okresie od 28 marca 2008 r. do 10 lutego 2020 r. wynosi 23.365,94 PLN oraz 6.787,61CHF.

(dowód: opinia biegłej M. M. k. 436-449)

Pismem z dnia 11 czerwca 2019 r. powodowie złożyli reklamację pozwanemu, wzywając go do usunięcia z treści umowy zapisów stanowiących klauzule abuzywne, wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych UOKiK.

Pismem z dnia 1 lipca 2019 r. pozwany nie uwzględnił reklamacji powodów.

(dowód: reklamacja k. 21, odpowiedź na reklamację k. 22).

Powodowie zaciągnęli kredyt na cele mieszkaniowe. Powodowie nie mieli zdolności kredytowej na kredyt w PLN, więc zaproponowano im kredyt w walucie CHF. Nie mogli negocjować warunków umowy. Podpisali ją w formie zaproponowanej przez bank. Pracownik banku nie informował powodów w jaki sposób będzie ustalana rata kredytu oraz jak będzie się zmieniał kurs franka i jaki to będzie miało wpływ na wysokość raty. Kredyt został przeznaczony na zakup nieruchomości w której powodowie mieszkają. W kredytowanej nieruchomości nie była prowadzona działalność gospodarcza, w momencie zawierania umowy powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej. Powodowie zostali poinformowani o konsekwencjach uznania umowy za nieważną i oświadczyli, iż godzą się na powyższe skutki.

(dowód: zeznania powodów k. 418-419v.)

Sąd zważył, co następuje:

Sąd ustalił stan faktyczny przede wszystkim na podstawie dokumentów przedłożonych przez strony oraz zeznań powodów. Wskazać przy tym należy, że przedłożone dokumenty nie były przez strony wzajemnie kwestionowane. Jeżeli chodzi o zeznania powodów nie zostały one skutecznie zakwestionowane przez stronę pozwaną, w szczególności nie zostały przedłożone dowody przeciwnie. W ocenie Sądu, brak było jednocześnie innych obiektywnych powodów

by odmówić im wiarygodności. Stąd, biorąc pod uwagę, iż korelowały one z materiałem dokumentarnym sprawy, Sąd dał im wiarę.

Z kolei zeznania przesłuchanych w sprawie świadków nie miały istotnego wpływu zarówno na ustalenia stanu faktycznego jak też rozstrzygnięcie sprawy.

Świadek D. D. (k. 418) w zasadzie nie brała udziału w procesie zawierania przez powodów umowy kredytowej, poza jej podpisaniem w imieniu pozwanego banku. Świadek nie była w stanie określić procedur udzielania kredytów CHF, nie pamiętała również okoliczności zawierania umowy, bowiem jej rola ograniczyła się jedynie do złożenia podpisu wobec posiadania ku temu odpowiedniego umocowania.

Świadek K. D. (k. 502-506) nie brał udziału w zawieraniu umowy kredytu przez strony i w swoich zeznaniach wskazał jedynie ogólne procedury udzielania kredytów powiązanych z walutą CHF.

Świadek E. S. (k. 514-521) również nie brała udziału przy zawieraniu umowy kredytowej z powodami i w swoich zeznaniach wskazała na procedury związane z ustalaniem kursów walut.

Wobec konieczności zasięgnięcia wiadomości specjalnych w sprawie dopuszczono dowód z opinii biegłego z zakresu bankowości w zakresie wskazanym w pozwie. Sąd podzielił wnioski przedstawione przez biegłą w sporządzonej opinii i nie znalazł podstaw do kwestionowania wyliczeń dokonanych w opinii. Strony nie składały zastrzeżeń do sporządzonej w sprawie opinii.

Sąd natomiast, na podstawie art. 235²§1 pkt 2 i 3 k.p.c. pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, co do faktów wskazanych przez stronę pozwaną (pkt 5 odpowiedzi na rozszerzenie powództwa, pkt 5 i 6 pozwu). Sąd miał przy tym na uwadze, iż kwestia czy stosowany przez pozwanego sposób ustalenia kursu walut był powszechnie stosowany przez inne podmioty na rynku walutowym oraz czy był on ustalany w oparciu o parametry i uwarunkowania rynkowe, nie miał znaczenia dla sprawy. Analogiczna sytuacja zachodzi również co do faktów podniesionych w pkt 6 odpowiedzi na pozew, tj. w zakresie wykazania kursu sprawiedliwego. Tym bardziej, iż w sprawie nie istnieje ewentualna możliwość zastąpienia mechanizmu ustalenia kursu waluty wskazanego w umowie, kursami ustalonymi przez biegłego.

Między stronami bezsporny był fakt zawarcia umowy kredytu o określonej treści, którą to obrazują załączone do pozwu i odpowiedzi na pozew kopie umowy i innych dokumentów. Strony natomiast od początku inaczej interpretowały charakter umowy jak i jej skutki (lub ich brak) w kontekście choćby zawartych w umowie klauzul waloryzacyjnych oraz wypełnienia innych warunków jakie ważna umowa kredytowa winna spełniać, bądź jakie winny spełniać poszczególne jej postanowienia, również w kontekście zarzucanej pozwem ich „niedozwoloności” z art. 385¹ k.c.

Strona pozwana konsekwentnie wskazywała, że umowa kredytu stanowi ważne i skuteczne zobowiązanie i brak jest podstaw do stwierdzenia jej nieważności z mocy prawa. Jednocześnie pozwany wskazywał, że umowa kredytu nie jest sprzeczna z art. 69 ustawy Prawo bankowe oraz nie narusza granicy swobody umów i zasad współżycia społecznego. Na poparcie swego stanowiska pozwany przy tym przywołał liczne orzecznictwo sądów powszechnych, a także SN, nadto liczne poglądy doktryny, wskazując na szeroką akceptację tego rodzaju konstrukcji umów, jak i zawartych w nich klauzul waloryzacyjnych. Jednocześnie konsekwentnie kwestionował twierdzenia i ocenę strony powodowej co do abuzywności zawartych w umowie postanowień.

W ocenie Sądu jednakże przedstawiona przez pozwanego argumentacja nie mogła ostatecznie w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy odnieść zamierzonego skutku, przynajmniej co do niedozwolonego charakteru przywołanych w pozwie postanowień i konsekwencji powyższego.

W celu ustalenia czy żądanie powodów jest zasadne, a jeśli tak to w jakiej części, należało dokonać oceny umowy w zakresie tego, czy zawarta umowa z uwagi na zawarty w niej mechanizm indeksacyjny (waloryzacyjny), z założenia wypełnia warunki umowy ważnej. Roszczenie powodów o ustalenie nieważności nie opiera się przy tym jedynie

na takim twierdzeniu, ale przede wszystkim na twierdzeniach co do niedozwolonego mechanizmu przeliczenia wypłacanej w PLN kwoty do waluty waloryzacyjnej CHF i skutków jego eliminacji oraz do zapisu dotyczącego jednostronnego uprawnienia banku do ustalenia treści harmonogramu i skutków powyższego.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że wątpliwości, w ocenie Sądu, nie budziło istnienie interesu prawnego powodów w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa o ustalenie, iż zawarta przez strony umowa kredytu jest nieważna.

Podstawę wystąpienia z takim żądaniem stanowi art. 189 k.p.c., zgodnie z którym można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywna potrzeba usunięcia wątpliwości lub niepewności, co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu, brak podstaw do kwestionowaniu interesu prawnego powodów w wystąpieniu z żądaniem pozwu, który polega na tym, że domagają się oni definitywnego usunięcia niepewności prawnej, co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości, co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne). Wskazać także należy, iż zgodnie z aktualnym orzecznictwem kwestia istnienia interesu prawnego kredytobiorcy – konsumenta w żądaniu ustalenia czy to nieważności zawartej umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego, czy to abuzywności postanowień takiej umowy, nie budzi wątpliwości i jednolicie jest przyjmowane istnienie takiego interesu (vide – m.in. wyrok z dnia 24 lutego 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 143/21, LEX nr 3338703 i przywołane tam orzecznictwo).

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powodów, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji i ich ewentualnego wpływu na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego (w umowie: denominowanego (waloryzowanego)) do CHF, co do zasady nie był między stronami sporny.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty

wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Przepis ten nie uległ zmianie w okresie od zawarcia umowy do daty wyrokowania.

Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej. Odpłatność umowy kredytu realizuje się poprzez pobieranie przez bank odsetek, które są obligatoryjnym elementem tej umowy zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego. Natomiast, zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 9 tej ustawy, zastrzeżenie prowizji jest fakultatywne.

Sporna w sprawie umowa kredytu, co do zasady, spełnia wymagania art. 69 ustawy – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w złotych), cel, na jaki został udzielony oraz termin jego spłaty. Prawdopodobnie tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego kredytu miała być waloryzowana kursem waluty obcej. Należy przy tym mieć na uwadze, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zarówno kredyty denominowane, jak i indeksowane do kursu waluty obcej, są kredytami w walucie polskiej.

Odnosząc się do oceny samego mechanizmu waloryzacji przewidzianego w umowie należy wskazać, że art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (tak - wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że bank udziela kredytu w złotych polskich (§2 pkt 1 umowy), a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie (§9 pkt 2 umowy), nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji (waloryzacji), w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych (waloryzowanych) do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a).

Umowy kredytów indeksowanych (waloryzowanych) do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wiarygodności banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej. W tych okolicznościach trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku

prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego. Stąd umowa stron jest dopuszczalna również w świetle art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istotą sporu stron nie jest jednak sama konstrukcja umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, ale sposób konstrukcji mechanizmu waloryzacji zastosowany przez pozwanego w umowie zawartej z powodami.

Zgodnie z art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem orzecznictwa „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym dla uznania, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide - wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12). Brak "uzgodnienia indywidualnego" dla postanowień inkorporowanych do umowy ma miejsce nie tylko wtedy, gdy konsument związany jest wzorcem z mocy art. 384 k.c., ale także wtedy, gdy doszło - za zgodą obu stron - do inkorporowania wzorca, albo niektórych jego postanowień, do treści umowy. W takiej bowiem sytuacji można mówić o "postanowieniach umowy przejętych z wzorca". Takie postanowienia wzorca, mimo odmiennego od określonego w art. 384 k.c. trybu wiązania, nadal nie są postanowieniami "uzgodnionymi indywidualnie", chyba że konsument miał na ich treść "rzeczywisty wpływ". "Rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (W. Popiołek: Kodeks cywilny Komentarz do art. 1-449 10. Tom I, red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski, 2015, Wydawnictwo: C.H. Beck, Wydanie: 8; M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 761; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona konsumenta).

W sprawie było poza sporem, że kredytobiorcy, tj. powodowie w dacie zawierania umowy kredytu, występowali jako konsumenci. Okoliczność ta nie była w szczególności kwestionowana przez pozwanego.

W świetle materiału dowodowego sprawy, w szczególności zeznań powodów, a także umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) Nr (...) (k. 16-17), nie powinno budzić także wątpliwości, iż przy zawarciu umowy pozwany posłużył się wzorcem umownym, a kredytobiorca nie miał żadnego realnego wpływu na ukształtowanie postanowień umownych, poza wyrażoną w PLN kwotą kredytu oraz liczbą rat spłaty. Brak także dowodu by postanowienia umowy, w tym odnoszące się do mechanizmu waloryzacji, a w szczególności kwestionowane w pozwie postanowienia §2 ust. 2 i 3 oraz §9 ust. 2 umowy były wynikiem porozumienia stron, tj. wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego (vide – m.in. postan. SN z 06.03.2019r., I CSK 462/18).

Należy uznać, że zakwestionowane postanowienia umowy kredytowej dotyczyły przy tym świadczenia głównego stron (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2022 r., I ACa 143/21), co znajduje potwierdzenie w licznych orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawie C-609/19. Okoliczność ta nie uniemożliwia jednak oceny tych klauzul pod kątem abuzywności.

Postanowienia zawierające świadczenia główne także podlegają takiemu badaniu, o ile zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.).

Takie rozwiązanie ustawowe wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i opiera się na założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, bo do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Z tych właśnie przyczyn wymóg transparentności powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko to, by umowa była zrozumiała dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także by mógł on na jej podstawie oszacować - w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - konsekwencje ekonomiczne wynikającego z niej zobowiązania (zob. np. wyroki TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 43-45 oraz z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 pkt 71-73 oraz 75).

Powyzsza kwestia została już w ocenie Sądu przesądzona w aktualnym orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego i za ugruntowany oraz dominujący należy uznać pogląd, iż klauzule ryzyka walutowego, przeliczeniowe i spreadowe określają główny przedmiot świadczenia, a jednocześnie podlegają one ocenie pod kątem abuzywności (tak m.in. postanowienie SN z 17.11.2022r., I CSK 3068/22, Lex nr 3450400, wyrok SN z 10.05.2022r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022/4/45 i przywołane tam orzecznictwo).

Wobec powyższego należało dokonać oceny czy zakwestionowane w pozwie postanowienia umowy istotnie kształtowały prawa i obowiązki konsumentów (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Odpowiedź na powyższe musi być w ocenie Sądu twierdząca, zgodna z twierdzeniami pozwu.

Stosownie do §2 ust. 1 umowy kredyt był denominowany (waloryzowany) w walucie CHF. Kwota kredytu (transzy) denominowanego (waloryzowanego) w CHF miała zostać określona wg kursu kupna dewiz dla tej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu. o wysokości wykorzystanego kredytu denominowanego (waloryzowanego) wyrażonej w walucie CHF, wysokości odsetek w okresie karencji oraz wysokości rat kapitałowo – odsetkowych w tej walucie Bank miał poinformować kredytobiorcę w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykorzystania kredytu. Z kolei z §4 ust. 1a umowy wynikało, że kredyt wykorzystywany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu wg kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu. Zgodnie z §9 ust. 2 umowy, wysokość rat kapitałowo – odsetkowych miała być określona w CHF, natomiast spłata rat kapitałowo – odsetkowych miała być dokonywana w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży dewiz CHF, zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty.

Umowa zawarta przez strony w żadnym miejscu nie definiowała przy tym „Tabeli kursów” obowiązującej w Banku oraz nie informowała o sposobie ustalania kursu kupna i kursu sprzedaży przez pozwany Bank.

Jak wynika z powyższego kurs waluty szwajcarskiej, służący do przeliczania poszczególnych rat kapitałowo – odsetkowych, a także do ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców w tej walucie, określany był samodzielnie przez pozwany Bank. Kredytobiorcy nie tylko nie mieli żadnego wpływu na ten mechanizm, ale nie posiadali także żadnej wiedzy na temat sposobu dokonywania przez Bank ustaleń w zakresie kursu sprzedaży i kursu kupna waluty. W ocenie Sądu, przesądza to o abuzywnym charakterze w/w postanowień umowy, tj., iż kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Wyraża się to w tym, że przesłanki ustalenia określonej wysokości stosowanych kursów kupna i sprzedaży waluty nie zostały precyzyjnie, jasno i dokładnie określone w zapisach umowy stron, natomiast zmiana sposobu ustalania kursu pozostawała w zasięgu możliwości banku bez konieczności uzgadniania go ze swoimi klientami. Stąd postanowienia umowy, które przewidywały przyjęcie kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursów banku, jako zastrzegające dla banku swobodę kształtowania wysokości zobowiązania kredytowego muszą być uznane za abuzywne. W istocie naruszają one bowiem równość kontraktową stron i przerzucają na klienta banku całe ryzyko zmiany kursu waluty. Nie ma przy tym znaczenia, czy z takiej możliwości pozwany Bank skorzystał. Dla uznania postanowienia umownego

za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów (tj. postanowienia §2 ust. 2 i 3, §4 ust. 1a oraz §9 ust. 2 umowy), które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z kredytobiorcami (powodami), a w zakresie przewidującym do rozliczenia wypłat kurs kupna, a do rozliczenia spłat kurs sprzedaży - ustalane samodzielnie przez bank – kształtowały zobowiązanie kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W konsekwencji, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. miały one charakter niedozwolony, a tym samym od początku i z mocy samego prawa nie wiązały powodów (tak też m.in. SN w uchwale z 28.04.2022r., III CZP 40/22, OSNC 2022/11/109, wyroku z 04.04.2019r., III CSK 159/17, OSP 2019/12/115 czy też w wyroku z 26.05.2022r., II CSKP 650/22, OSNC-ZDF 2022/4/48).

Należy przy tym jednoznacznie wskazać, że oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności – zawarcia umowy, zgodnie z art. 385² k.c., a okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowienia (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Biuletyn Sądu Najwyższego 2018/6/9, tak też TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C-186/16). Stąd też bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały kursom rynkowym. W tym kierunku zbędne było w szczególności zasięgnięcie opinii biegłego.

Wobec uznania wskazanych wyżej postanowień umownych za abuzywne (niedozwolone), a tym samym za niewiążące powodów, konieczne staje się też rozważenie skutków tego stanu rzeczy, albowiem co do zasady eliminacja klauzuli abuzywnej nie prowadzi wprost do nieważności umowy. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie. Skutek w postaci nieważności umowy nastąpi natomiast wtedy, gdy eliminacja abuzywnych postanowień doprowadzi do braku możliwości jej dalszego wykonywania.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy wskazanych postanowień odnoszących się do mechanizmu indeksacji powoduje sytuację, w której luki te nie mogą być uzupełnione.

W szczególności takiej możliwości nie daje przepis art. 358§2 k.c., który dotyczy możliwości określenia kursu waluty obcej, w której zostało wyrażone zobowiązanie, w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej. Nie ma natomiast zastosowania do sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na walutę obcą. Poza tym, wskazany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Brak jest także możliwości odwołania się do zasad współżycia społecznego czy ustalonych zwyczajów (art. 56 i 65 k.c.), co wykluczało także możliwość prowadzenia dowodu z opinii biegłego w kierunku ustalenia „sprawiedliwego kursu”.

Stąd, w ocenie Sądu, po usunięciu z umowy wskazanych powyżej niedozwolonych postanowień umownych, dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe. W tym zakresie Sąd podziela stanowisko, iż w tej sytuacji brak koniecznych składników umowy kredytu z art. 69 ustawy – Prawo bankowe, do których należą: oddanie przez Bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

W okolicznościach sprawy należy bowiem mieć na uwadze, że eliminacja z umowy postanowień dotyczących waloryzacji do waluty CHF odniesie także skutek w zakresie oprocentowania umowy. Stosownie do §8 ust. 1 umowy, oprocentowanie kredytu w całym okresie kredytowania jest zmienne i stanowiło sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży Banku w wysokości 2,25 punktów procentowych. Z kolei zmienną stawką odniesienia, zgodnie z

§8 ust. 5, określono jako LIBOR 3 – miesięczny bez wskazania jakiej waluty miał on dotyczyć. Zważywszy, iż kredyt był waloryzowany do waluty CHF, należy przyjąć, iż miał to być LIBOR 3 – miesięczny dla tej waluty. Zauważyć przy tym należy, że zgodnie z definicją LIBOR (L. I. R.) to referencyjna stopa oprocentowania, po jakiej kredytów udzielają sobie na rynku międzynarodowym w L. cztery główne banki: (...), Bank of (...), (...) i (...) W.. Wskaźnik ustalany jest o godzinie 11:00 GMT, czyli o godzinie 10 czasu środkowoeuropejskiego (obowiązującego także w Polsce) i oblicza się go jako średnią arytmetyczną oprocentowania deklarowanego przez banki biorące udział w londyńskim panelu międzybankowym. Stawki LIBOR wyznaczają koszt pieniądza w zakresie 7 tenorów czasowych – ON, 1W, 1M, 2M, 3M, 6M, 1R, wskazujących na okresy kredytowania, gdzie stawka LIBOR ON dotyczy jednego dnia, LIBOR 1M jednego miesiąca, odpowiednio LIBOR 3M trzech miesięcy, a LIBOR 1R jednego roku. Należy przy tym mieć na uwadze, iż stawki LIBOR ustalane są oddzielenie dla każdej waluty, w szczególności oddzielnie dla znajdujących zastosowanie przy wyznaczaniu oprocentowania kredytów hipotecznych w walutach takich jak frank szwajcarski (CHF), funt brytyjski (GBP), dolar amerykański (USD), jen japoński (JPY) oraz euro (EUR).

Stąd eliminacja z umowy postanowień wskazujących na odniesienie do waluty CHF, będzie skutkowałą również brakiem możliwości ustalenia „zmienną stawką odniesienia” dla oprocentowania kredytu. Z kolei powyższe będzie skutkowało brakiem możliwości ustalenia oprocentowania kredytu, a tym samym zaistnieniem sytuacji, w której pozostała część umowy, po eliminacji postanowień abuzywnych, nie będzie spełniała wymogów określonych w art. 69 ustawy Prawo bankowe, tj. nie będzie określała wysokości oprocentowania kredytu i warunków jego zmiany. Tym samym należy dojść do wniosku, iż dalsze wykonanie takiej umowy nie będzie możliwe jako sprzecznej z prawem w rozumieniu art. 58§1 k.c.

Należy także mieć na uwadze, iż eliminacja abuzywnych postanowień umowy uniemożliwi ustalenie wysokości poszczególnych rat kredytu, co należy do essentialia negotii tej umowy. Zaniknięcie ryzyka walutowego, będącego podstawowym elementem umowy kredytu waloryzowanego do innej waluty, z kolei skutkować będzie tak daleko idącym przekształceniem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) - wyrok SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344. Jednocześnie, jak stwierdził Sąd Najwyższy, w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego i klauzul przeliczeniowych utrzymanie umowy nie jest możliwe z prawnego punktu widzenia. Jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty. W konsekwencji art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE. L. z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm.) nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (vide - postanowienie SN z 7.12.2022 r., I CSK 3346/22, LEX nr 3460019).

Nie ma przy tym jakiegokolwiek znaczenia, iż po zawarciu umowy strona miała możliwość (mając na uwadze treść uregulowania wprowadzonego „ustawą antyspreadową”) spłaty rat bezpośrednio w CHF, co miałyby załagodzić, czy wyeliminować skutki abuzywności spornych postanowień, bowiem przywrócenie równowagi stron jest tylko pozorne. Okoliczność zatem, że strony zawarły w dniu 04 listopada 2014 r. aneks nr (...) do umowy, na mocy którego wysokość oraz spłatę rat odsetkowo-kapitałowych określano w CHF nie wpływała na uznanie, że zapisy wiążącej strony umowy miały charakter abuzywny. Poza wprowadzeniem możliwości spłaty rat w kapitałowo – odsetkowych w CHF, wskazany aneks wprowadzał do umowy §9a, który w dalszym ciągu zawierał abuzywne postanowienia dotyczące sposobu ustalania kursów waluty stosowanych przez bank do rozliczenia kredytu.

Należy także ponownie wskazać, że ustalenie, iż postanowienia umowy są niedozwolone musi dotyczyć oceny czynionej na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Nie ulega jednocześnie wątpliwości, iż wskazanie na niedozwolony charakter klauzuli umownej jest uprawnieniem konsumenta, w którego interesy zachowanie takiej klauzuli może godzić. Konsument może także, będąc świadomym i poinformowanym o abuzywnym charakterze klauzuli, świadomie wyrazić zgodę na jej obowiązywanie i w ten sposób jednostronnie przywrócić jej skuteczność. W okolicznościach sprawy brak jednak jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, iż zawarcie aneksu do umowy kredytu w dniu 04.11.2014r. miało w zamiarze stron mieć taki charakter i skutek. Stąd należało przyjąć, iż zawarcie wskazanego aneksu miało na celu jedynie spełnienie przez bank wymogu wprowadzonego przez art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe, dodanego przez ustawę z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984). Z kolei powołana ustawa nie wyeliminowała abuzywnego charakteru klauzul przeliczeniowych. Ustawa ta miała na celu wyeliminowanie tzw. spreadów walutowych, a nie doprowadzenie do zmiany istoty umowy kredytowej; nie doszło do przekształcenia takiej umowy w umowę o kredyt walutowy. Nowelizacja potwierdziła, wynikającą wcześniej z art. 353(1) k.c., dopuszczalność zawierania umów kredytowych w walucie obcej; od generalnej dopuszczalności należy jednak odróżnić ocenę konkretnych postanowień danej umowy jako niedopuszczalnych, której to oceny dokonuje się na moment zawarcia umowy (tak postanowienie SN z 28.11.2022 r., I CSK 934/22, LEX nr 3452051).

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił w punkcie I wyroku, że umowa kredytu nr (...) zawarta 28.03.2008r. zawarta przez powodów z (...) Bankiem S.A. jest nieważna.

Zgodnie z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. kto spełnił świadczenie nienależne, obowiązany jest do jego zwrotu. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy kredytu powodowie mogą domagać się zwrotu świadczenia nienależnie spełnionego w wykonaniu tejże umowy, tj. zwrotu kwot przekazanych poprzednikowi prawnemu pozwanego oraz samemu pozwanemu. Stosownie bowiem do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z 07.05.2021r. i mającego moc zasady prawnej, jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (vide - uchwała SN z 7.05.2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56)

Powodowie ostatecznie domagali się zapłaty kwot 70.118,66 zł oraz 15.870,80 CHF, które to zostały przez nich przekazane pozwanemu w toku realizacji umowy.

Zasądzona kwota została ustalona w oparciu o sporządzoną w sprawie opinię biegłej M. M., która to nie była kwestionowana przez strony. W konsekwencji na rzecz powodów zasądzono 70.118,66 zł oraz 14.799,03 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 sierpnia 2020 r. do dnia 04 września 2020 r. za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kwoty 165.000 zł tj. kwoty udzielonego powodom kredytu (pkt II). Pozwany zgłosił bowiem w piśmie z dnia 31 sierpnia 2020 r. zarzut zatrzymania (k. 283-322), przy czym datę wpłynięcia tego pisma do Sądu, Sąd przyjął również za datę dotarcia tego pisma do wiadomości powodów. W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie pozwany może zatrzymać kwotę nominalną kredytu w PLN w wysokości 165.000 zł, gdyż taka kwota została uzyskana przez powodów tytułem nienależnego świadczenia, brak było podstaw do uwzględnienia zarzutu zatrzymania w zakresie kwoty 58.728,86 zł określonej przez pozwanego

jako wynagrodzenie z tytułu korzystania z kapitału. Stwierdzenie nieważności umowy miało taką konsekwencję, że strony zobowiązane są do zwrotu wzajemnie uzyskanych świadczeń, co za tym idzie pozwanemu w takiej sytuacji przyznana mogła być tylko kwota wypłaconego kapitału tj. 165.000 zł. Zarzut zatrzymania może się bowiem odnosić tylko do świadczeń spełnionych. Odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej kwoty przyznano powodom na podstawie art. 481§1 i 2 w zw. z art. 455 k.c. tj. od daty wskazanej w piśmie rozszerzającym powództwo do dnia wniesienia przez pozwanego pisma ze złożonym zarzutem zatrzymania, z tą bowiem datą wskutek podniesienia zarzutu zatrzymania pozwany przestał być w zwłoce.

Roszczenie powodów w kwocie przewyższającej zasądzone należności wyliczone przez biegłą oraz roszczenie odsetkowe w dalej idącym zakresie zostało oddalone (pkt III).

Jeżeli chodzi o zarzut przedawnienia zgłoszony przez pozwanego, to należy go uznać za całkowicie nietrafny. Roszczenie kredytobiorcy o zwrot świadczenia nienależnego nie jest w żadnym razie roszczeniem o świadczenie okresowe. Dotyczy to także odsetek – jeżeli świadczenie zostało spełnione w wykonaniu nieważnej umowy kredytu, to nastąpiło po prostu przesunięcie środków pieniężnych bez rozróżniania już, czy część z nich stanowiła kapitał, a część odsetki. Można dodać, iż według niektórych prezentowanych w doktrynie i orzecznictwie poglądów nawet sama spłata pożyczki lub kredytu nie jest świadczeniem okresowym, gdyż spłacający spełnia jedno z góry oznaczone świadczenie tworzące jedną całość, ale tylko rozłożone w czasie, nie zaś szereg świadczeń równorzędnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1970 r., I CR 329/70, oraz z dnia 02 października 1998 r., III CKN 578/98; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 stycznia 2018 r., I ACa 705/17). Skoro spłata kredytu nie jest świadczeniem okresowym, to rozliczenie tej spłaty w wyniku stwierdzenia nieważności umowy tym bardziej nie może mieć takiego charakteru. Z tych przyczyn roszczenie kredytobiorcy przedawnia się w ogólnym sześć- lub wcześniej dziesięcioletnim terminie przewidzianym w art. 118 k.c. – z uwzględnieniem dyspozycji art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie kodeksu cywilnego. Z kolei termin przedawnienia roszczeń konsumentów – kredytobiorców dotyczących konsekwencji nieważnej umowy kredytowej może rozpocząć się bieg dopiero po podjęciu przez niego wiążącej decyzji w tym względzie (vide - uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 i z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21). Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, iż powodowie najwcześniej taką decyzję podjęli w dniu 19.12.2019r. występując z pozwem. Zatem w świetle art. 118 k.c. nie mogli dojść do przedawnienia roszczenia powodów.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., przy czym mając na uwadze, iż powództwo zostało uwzględnione niemal w całości, Sąd orzekł o zwrocie powodom całości poniesionych kosztów procesu. Koszty te obejmują: opłatę od pozwu – 1.000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – 5.400 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł, opłatę od rozszerzonego powództwa – 30 zł oraz wynagrodzenie biegłego, które to zostało wypłacone z zaliczki uiszczonej przez powodów – 1.360,38 zł. Łączne koszty po stronie powodów wynoszą 7.824,38 zł (pkt IV).

Mając powyższe na uwadze, Sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.

SSO Tomasz Cichocki